

СТАНОВИЩЕ

от д-р Надя Георгиева Бояджиева

доктор на юридическите науки по професионално направление 3.6. Право, „Международно право и международни отношения“, Професор в Института за Балканистика при Българската академия на науките

професор по „Международно право и международни отношения“ в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”

Член на научно жури във връзка с процедура за защита на дисертационен труд на тема:

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВНИ АСПЕКТИ НА ГРАЖДАНСКО-ВОЕННО СЪТРУДНИЧЕСТВО (СІМІС)

за присъждане на научна степен «доктор на науките» в област на висше образование 3.Стопански, социални и правни науки професионално направление 3.6 Право научна специалност „Международно право и международни отношения“

Автор: ЕЛВИРА ВАЛЕНТИНОВНА ТИТКО

1. Общо представяне на процедурата и дисертанта

Със Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 1816 от 04.12.2018 г. съм включена в състава на научно жури за присъждане на научна степен „доктор на науките“ по професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Международно право и международни отношения“ с кандидат Елвира Валентиновна Титко. Кандидатът Титко представя за рецензия дисертационен труд (на руски език) в общ обем от 608 стандартни машинописни страници, от които основният текст е в обем от 511 страници, списък на използваните източници и литература (в обем от 50 страници, съдържащ 643 заглавия); автореферат на български език (с обем от 36 стандартни машинописни страници). Направената оценка на представените документи и материали за рецензия позволява да се заключи, че те отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБ, Правилника за приложението му и Наредба №12 на ВСУ „Черноризец Храбър“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“, и за заемане на академични длъжности.

2. Актуалност на тематиката, познаване на проблема и методика на изследването

Актуалността на избраната тема е безспорна. Необходимостта от изследване на гражданско-военното сътрудничество (ГВС) в новите условия на международно взаимодействие след края на епохата на двуполусното противопоставяне поставя на преден план въпроси, свързани с новите заплахи за международната сигурност и международноправната защита на правата на човека днес, за ролята на международните организации в тези процеси и пр. Необходимостта от изследване на посочените и други въпроси от международноправна гледна точка е особено важно, необходимо и полезно както в научен, така и в практически план. В увода на дисертацията Титко ясно откроява актуалността

на избраната тема. Авторката показва задълбочено познаване на проблема, на неговата значимост в съвременната международна политика и международни отношения, както за междуправителствените организации, така също и за формирането на политиката на отделните държави при урегулирането на международни конфликти, кризисни ситуации, участието в операции по мира от различен характер. В увода тя дефинира обекта и предмета на изследването, свързан с изучаването на важни проблеми на теорията и практиката и процеса на формиране и функциониране на системата на ГВС, като го разглежда от международноправен аспект. Основната цел на изследването е разкриване на теорията и практиката на функционирането на силите на СИМІС, които произтичат от анализа на задачите на системите ГВС в кризисни ситуации на фона на неговите организационни структури в светлината на правните норми на ООН, НАТО и ЕС, както и оценка на ефективността на изпълнението на задачите на системата ГВС в контекста на сигурността на държавата и нейните граждани. Формулировката на такава амбициозна в добрия смисъл, цел е показателна и амбициите на автора на дисертацията да представи всеобхватен, изчерпателен, дълбок теоретичен анализ, който да има принос за науката и практиката. По-нататък Титко посочва изчерпателно широкия кръг от конкретни научно-изследователски задачи и въпроси, които има за цел да разреши в изложението. Правилен е изборът и използването на научни методи и подходи, които са не само правни, макар те да са основни, но и методи, присъщи на други науки (философски, формално-логически, методи на анализ и синтез, историко-логически и др.). Този подход е подходящ, поради факта, че в някои отделни части дисертацията има интердисциплинарен характер.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд се характеризира със стройна структура, състояща се от увод, пет глави с подзаглавия, списък на използваните съкращения, библиография и приложения. В тази сложна структура можем да открием вътрешна логика, която позволява на автора да обхване широк кръг от въпроси, не само в тематично отношение. Видно е, че използваните източници и литература са надеждни; ползвана е и литература и документи от действащите на терен военни формирования, вътрешноведомствени актове, актове на командването на силите, актове на международни организации, с чиито мандат, сили и ръководство са проведени военно-граждански операции. Приемам всички приноси, така както са формулирани от автора, както научни, така и научно-приложни. Ще се спра само на някои от тях, а именно:

Важен научен, но и с практическо приложение принос е направеният правен анализ на моделите на ГВС в системата на ООН, НАТО и ЕС в операциите по мира и в условията на извънредни ситуации с привеждането на подходящи примери за подобни операции (в Косово, Ирак и др.), като поуците от провеждането им могат да помогнат за подобряването на механизмите на ГВС. Основателно се отбелязва, че политиките и практиките, намерили отражение в действията на ООН, на регионални организации (НАТО и ЕС) не са достатъчно

координирани, а тези организации имат според автора решаващо значение за изграждането на едно ефективно ГВС;

Изводите и препоръките на автора, които присъстват в края на всяка глава, както и специално в пета глава, представляват важен теоретичен принос. Верен е изводът на автора, че механизмът на реализиране на ГВС страда от редица пороци, пречещи на неговото по-пълно разгръщане и практическа полза. В основата на този механизъм освен политическа воля на основните актьори на терена, влияят и редица фактори от национален характер, исторически натрупали се противоречия от различен характер и др. Решаващо значение има обаче правният фактор, защото той лежи в основата на решаването на всеки комплексен, в т.ч. и международен междуструктурен проблем, какъвто е ГВС. Правният фактор е в основата и на разработване на концепция на ГВС и Титко вярно е уловила и изследвала именно неговата роля.

По-нататъшно развитие и нови акценти в утвърдените теоретични постановки има при изследването на проблема за международноправната защита на правата на човека, поставен в контекста на съвременната международна система, на съвременното развитие на МПП; на новата роля на международните организации, на модерното разбиране за “human security” и проблемите на сигурността в съвременната международна среда.

Сред научните приноси е обосноваването на необходимостта от изграждане на института за гражданско-военно сътрудничество като цялостна система, която регулира всички видове гражданско-военно въомодействие;

Важен принос е и предлагането на Концепция за развитие на гражданско-военното сътрудничество (CIMIC) във въоръжените сили;

Подробното разглеждане на международните организации, институции и органи, имащи отношение към предмета на дисертационния труд, е направено успешно през призмата преди всичко на юридическия анализ, т.е. съобразено е с изследваната тема. Титко прави предложения за усъвършенстване на международните актове по материята. Смятам, че това е правилен подход, предложенията са актуални, обосновани, основателни и практически приложими препоръки и тяхното приемане би довело до усъвършенстване на работата на институциите и международните организации в областта на ГВС, до по-добра и реална защита на правата на човека и на гражданите в държавите и обществата, имащи нужда от нея.

В заключение, приемам, че основните цели, които Титко си поставя, произтичащи от заглавието на дисертационния труд, са постигнати по един оригинален, интригуващ, покриващ напълно, а в някои моменти – и надвишаващ стандартите и изискванията за подобен род изследване, маниер. Авторът демонстрира научни знания, изследователски умения, широка обща и чуждоезикова култура, което й позволява да ползва документи и научни изследвания от чужди автори, включително и на български език.

4. Оценка на автореферата, публикациите и личния принос.

Представеният автореферат напълно отговаря на изискванията. В обем от 36 стандартни машинописни страници Титко успява да представи в достатъчно пълна степен съдържанието на иначе обемния и многопластов дисертационния труд, да изтъкне неговата актуалност, да очертае предмета, основната цел и другите по-малки цели, научните задачи на изследването, използваните методи (както правни, така и интердисциплинарни). Също така в него тя представя убедително приносите на труда, както от гледна точка на научната новост и значимост, така и за нуждите на практиката.

Важно е да посочим, че и всички приложени публикации (14 бр.) са във връзка с темата на дисертационния труд и са публикувани в специализирани правни издания. Те показват дългогодишния и траен интерес към избраната тема, както и позволяват да се заключи, че авторът самостоятелно, в процеса на своята академична и научна кариера, е работил целенасочено и добросъвестно по различни аспекти на темата, или свързани с темата проблеми. Една част от публикациите са свързани пряко с работата на университетски преподавател, особено при разработване на лекционни курсове, които са апробирани успешно. Видно е, че натрупаният практически опит позволява на Титко смело да предложи в труда си свои определения за най-важните термини, както и да направи необходимите изводи и заключения, умело вплетени в съдържанието на всяка глава поотделно и в заключението на труда. Авторското присъствие и личната позиция на Титко се чувства в цялото изложение на дисертацията, а също така и в автореферата и в публикуваните научни студии и статии. То е категорично както в ясно формулираните изводи, така и в изложените констатации и критики относно несъвършенства на правната материя в изследваната област към настоящия момент.

Бих препоръчала в бъдеще, ако отново се занимава с тази проблематика, да разшири кръга на използваните автори, особено от Западна Европа и САЩ, за да може да получи още по-балансирана теоретична база на труда си. Намирам, че в първата глава една значителна част, макар и оригинално поднесена, би могла да бъде спестена, защото главата според мен има въвеждащ характер, а се поднасят факти и разсъждения, които са известни на специалистите, макар че не може да се отрече, се представени по оригинален начин. От гледна точка на съдържанието, бих препоръчала също така да поднесе примери не само успешно ГВС, а също така и операции, в които ООН се проваля именно поради липсата на такова (Босна и Херцеговина, например и мисиите на SFOR и ISFOR) и които са взети под внимание и са преодолени в мисията в Косово и др.). Един сравнителен анализ между двете операции – в Босна и Херцеговина и в Косово би могъл да подкрепи иначе правилните тези на автора.

Посочените препоръки не засенчват общото положително впечатление от труда.

5. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати


Поради изключителната важност на темата, широкия тематичен обхват на засегнатите и изследвани въпроси, и високите научни постижения, с които се отличава дисертационното

изследване, неговата стойност за науката и практиката занапред само ще се увеличава. Титко предлага вярна оценка на приносите си. Както бе отбелязано по-горе, въпреки че трудът е посветен на международноправните аспекти на ГВО, той има и интердисциплинарен характер. Поради това направените в него анализи, изводи и заключения могат да се използват от широк кръг специалисти, както юристи-международници, така и учени от други области (специалисти по права на човека и «човешка сигурност», експерти по външна политика и експерти-международници, по военно дело, социолози, изучаващи военно-гражданското сътрудничество, специалисти в областта на сигурността на всички нива и др.). В практико-приложен аспект изследването може да се използва както за подготовка на специалисти, за следдипломна квалификация на служители в различни министерства и ведомства; в рамките на ведомствата за външни отношения на отделни държави, що се отнася до изработване на позицията на отделната държава при участието в операции по мира, независимо от вида на операцията. Не на последно място, важно е, че той може да се използва и от студенти (бакалаври и магистри), докторанти и постдокторанти и да подпомогне тяхната теоретична подготовка, особено за студенти, изучаващи дисциплини като международноправна защита на правата на човека, международна и национална сигурност, мироопазващи операции и разрешаване на конфликти и др. В този смисъл, бих отправила препоръка към автора в бъдеще не само да публикува монографичен труд, но и да предложи лекционен курс/учебно помагало/учебник на базата на това дисертационно изследване, за да разшири кръга на ползвателите му.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Наредба №12 на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна** оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури **да присъди** научната степен „доктор на науките“ на Елвира Валентиновна Титко в област на висше образование: 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3. Право, научна специалност „Международно право и международни отношения“.

Изготвил становището: .....

/проф. д.ю.н. Надя Бояджиева/